

אויסגאבע פון חיזוק
און השקפה פאר
די אידישע שטוב,
אריינצוברענגען
שמחה און שלום

תשע"ב לפ"ק



גליון לחיזוק
וביסוס הבית
היהודי על אדני
השמחה והשלום

גליון ד'

בני עירי עיר

ער איז א תימנ'ער

אריינקומענדיג זיבן אזייגער אינדערפרי אין בית המדרש, בין איך ערשטוינט געווארן צו טרעפן נאנט צום טיר א פרומער איד אנגעטהון אינגאנצן ווייס, מיט א מאדנעם טורבאן אויפן קאפ, ער זיצט אויף זיינע פיס וואס זענען פארלייגט פון אונטן, און א חומש פארנט פון אים, אבער דאס איז... איבערגעדרייט, און ער שאקלט זיך דערויף מיט א מאדנעם ניגון.

דער בילד האט מיר אויסגעזען ווי עס רעדט זיך דא פון איינעם וואס איז נישט אינגאנצן ביים קלארן זינען, עס איז מיר תיכף ארויפגעקומען א שמייכל, זיכער עפעס א רחמנות וואס דרייט זיך דא אין געגנט, אבער זיין געזיכט האט אויסגעזעהן גאנץ איידל, אפשר גאר איז דאס איינער פון מיינע שכנים וואס איז פלוצלינג אראפ פון זינען?

שטייענדיג אזוי פארוואנדערט הער איך ווי א אינגערמאן שושקעט פארן צווייטן אין אויער, "וואס זוכט דא דער תימנ'ער?".

איך האב אפגעאטעמט אה, ער איז א נארמאלער מענטש, ער איז א תימנ'ער.

וויאזוי איז ער מיטאמאל געווארן נארמאל? ווייל ער איז א תימנ'ער.

ווען ער וואלט געווען א געבוירענער אין אונזער געגנט, וואלט איך זיכער געזאגט אז ער איז בארירט געווארן ל"ע, אבער אז ער איז א תימנ'ער איז שוין אלעס גוט און פארשטענדליך.

ווייל - אין תימן קליידט מען זיך אזוי, אין תימן לערנט מען אזוי, און אין תימן זיצט מען אזוי, און צוליב דעם איז אלעס וואס ער טוט "נארמאל" און פארשטענדליך, ווייל אזוי האט מען אים אויפגעצויגן און אזוי פירט זיך זיין סביבה, און נאר דאס ווייסט ער, און נאר דאס קען ער.

ריכטיג, אויב ער וויל זיך באזעצן ביי אונז אין געגנט

וועט ער זיכער מוזן טוישן זיין געוואוינהייט, ער וועט זיצן נאר אויפ'ן באנק מיט די פיס אראפ, און לערנען אין א ספר מיט די אותיות אויסגעדרייט צו אים, און אפשר אויך אנטהון א חסידישן הוט, אבער ביז ער געוואוינט זיך איין, איז ער רעספעקטירט, ער איז א תימנ'ער!

דער מדרש זאגט אויף דעם פסוק מוציא אסירים בכושרות: דער רבונו של עולם שטעלט צוזאמען זווגים, ער הענגט אן א קייט אויף איינעם וואס איז אין איין עק וועלט, און בינדט אים צוזאמען מיט אן אנדערן וואס וואוינט אין די אנדערע עק וועלט און מאכט זיי חתונה.

מען קען זיך אביסל ווינדערן אויף דעם מדרש, וויפל שידוכים קענט איר וואס איז געווארן צווישן מענטשן פון איין עק וועלט צו די צווייטע? נישט צופיל, דאכט זיך אז רוב שידוכים ווערן אויסגעפירט לאקאל, גאר א שטארקע מינדערהייט צווישן די שידוכים וואס ווערן טעגליך אויסגעפירט זענען פון צוויי קאנטינענטן, און דאס איז שוין אפילו היינטיגע צייטן מיט אלע שנעלע און באקוועמע טראנספארטאציע, וואס איז שוין געווען אמאל ווען די איינציגסטע מיטל ארומצורייזן איז געווען א אייזל אדער א קעמל, איז דען בכלל אויסגעפירט געווארן שידוכים פון איין עק וועלט ביז די צווייטע, כמעט וואס נישט.

מעגליך אז די כוונה פון מדרש איז אונז צו לערנען גאר עפעס אנדערש.

יעדער מענטש פאר זיך איז א גאנצע וועלט, אזוי ווי די גמרא זאגט, כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ווען מען ראטעוועט איין אידיש קינד, איז אזוי ווי מען וואלט געראטעוועט א גאנצע וועלט, און אודאי איז יעדע משפחה פאר זיך א עולם מלא, און זיכער יעדע קרייז און קהלה.

עס קען זיין א פאר פאלק פון צוויי משפחות וואס וואוינען טיר ביי טיר, און אפילו האבן נאנטע משפחה פארבינדונג, און עס איז אזוי ווי עס האבן חתונה געהאט

צוויי מענטשן פון צוויי עקן וועלט.

ווייל יעדע משפחה האט זיך אירע אייגענע מנהגים, חומרות, קולות, פרינציפן, השקפות, און פארהייליגטע באגריפן. אויב מען וועט נישט פארשטיין אז דעם אנדערנ'ס מנהגים, חומרות, פרינציפן און השקפות, זענען עכ"פ אזוי נארמאל ווי מיינע, און מען דארף דאס רעספעקטירן, איז דאס א גוטע רעצעפט פאר מחלוקת.

אסאך מענטשן זענען שטארק איינזיטיג, זען נאר וואס ביי זיי איז גוט און פרום, און נאר א מנהג וואס איז ביי זיי פארהייליגט איז א מנהג, און וואס נישט, האט בכלל נישט א זכות קיום אויף דער וועלט, און צוליב דעם ווערן דעם אנדערנ'ס חומרות און קולות, מנהגים און הלכות, השקפות און מיינונגען, אראפגעקוקט און אוועק געמאכט, אזוי אז ווען עס קומען זיך צוזאם צוויי מענטשן פון אזעלכע צוויי פרעמדע וועלטן, ווערט א וועלט מלחמה, עכ"פ אין הארץ, נישט פארשטייענדיג וויאזוי קען ער זאגן אדער טראכטן אזוי?

און נישט דוקא ביי א מנהג איז אזוי, נאר אפילו פשוט'ע טאג טעגליכע זאכן, וואס ביי די משפחה איז דאס אנגענומען און "נארמאל" און ביי א צווייטע איז דאס אינגאנצן ארויס פון נארמאל, ביי די משפחה איז מען מקפיד צו עסן פלייש נאר מיט א גאפל, און ביי די משפחה דוקא מיט די הענט, ביי די משפחה צינדט מען חנוכה ליכט מיט א הוט, און ביי די משפחה דוקא מיט א שטריימל בעקישטע.

משפחה א' מאכט א שנעלע סעודה, משפחה ב' מאכט א לאנגע סעודה, ביי משפחה א' ווערט 9:30 נאכט, און ביי משפחה ב' ווערט נאכט הערשט 12:00, ביי משפחה א' גייען די אינגלעך קורצע רעקלעך און ביי משפחה ב' איז דאס טריפה, משפחה א' האלט דוקא יא פון טרונקען אראנדזש דזשוס אינמיטן די וואך, און ביי משפחה ב' איז דאס מותרות, און אזוי הונדערטער זאכן, וואס מען באגעגענט זיך נאך די חתונה מיט אנדערע איינפירונגען און געוואוינהייטן.

אויף מארגן פון די שבע ברכות איז ליפא אהיימגעקומען געשפאנט נאכן דאווענען, און ערווארטעט א העכסט געשמאקן פרישטאג וואס זיין אשת חיל וועט אים אהערשטעלן, דער טיש איז טאקע געווען הערליך צוגעגרייט, די אייער שפייז האט געשמעקט, די קעיז און די יאגורט מיט די פוטער זענען געווען אויסגעשורה'ט מיט א ספעציעלן סדר, און אין די סאלאט האט זי אריינגעלייגט וואסערע

גרניצייג עס איז נאר געווען צובאקומען אין געשעפט, און פארשטייט זיך צוגעלייגט שיינע איינגעדרייטע נעקפינס.

אבער... די ברויט איז געלעגן אויפן טיש פארפרוירן, די נעכטיגע ברויט איז געווארן אריינגעלייגט אין פריזער, און ארויסגענומען געווארן ווי נאר ער איז אריינגעקומען.

ליפא האט נישט געקענט צו זיך קומען פון זיין ווייב'ס נארישקייט "ברויט אין פריזער, וואסערע מאדנע זאך איז דאס" פארשטייט זיך אז ער האט דאס נישט געזאגט, אבער די פרישטאג האט שוין געהאט ביי אים יענעם טעם, וויפל ער האט פרובירט האט ער דאס נישט געקענט באגרייפן, "ביי אונז איז נישט דא אזא זאך, יעדן טאג ווערט געקויפט פרישע ברויט, די נעכטיגע, באקומען די פייגלעך, אדער אין בעסטן פאל מאכט מען פון דעם באנדאש".

וואס ליפא האט נישט געוואוסט איז, אז ער האט חתונה געהאט מיט א תימנער משפחה, און ביי זיי איז העכסט נארמאל אריינצולייגן די ברויט אין פריזער, און פארוואס דען נישט? מען ווארט פינף מינוט און עס איז דא פרישע ברויט, נאר חלות האלטן זיך גוט אין פריזער?.

ווען מען האט חתונה, דארף מען פארשטיין צוויי פארקערטע באגריפן, איינס, אז די אלע נייע און אינטרעסאנטע איינפירונגען וואס די זעסט און אנטדעקסט, איז נישט מאדנע, נאר העכסט נארמאל ביי יענע משפחה וואס זענען בעצם גאר א פארשטענדליכע משפחה, און נאר אין דייע אויגן איז דאס ווילד פרעמד, און צווייטנס, אז נישט אלעס וואס דו האלטסט אז נאר אזוי איז נארמאל און מענטשליך, וועט א צווייטער אויך פארשטיין, דוקא וועט ער האלטן אז די אנדערע וועג איז מער נארמאלער.

ווייל עס איז באמת נישט דא קיין שום מעסטער אויף איינפירונגען פון משפחות וואס אלס גייען אריין אין די קאטאגאריע פון "נארמאל" און וועלכע איז "נישט נארמאל", ביי יעדע משפחה איז אלעס וואס זיי טוען העכסט נארמאל - עכ"פ ביי זיי אין די אויגן - אז נישט וואלטן זיי דאך דאס נישט געטון, און אפילו דו זעסט דאס נישט אזוי, איז דאס נאר צוליב דעם אז דו ביזט אויפגעוואקסן ביי א צווייטע משפחה, וואס האט געהאט אנדערע "נארמאלע" איינפירונגען.

מען דארף וויכטיג ארויסגיין פון די קליינע וועלטל וואס מען האט זיך איינגעשפארט, און עפענען די אויגן, און זען

דעם, ווען אלע וואלטן געווען ווי דיר, מיט וואס וואלסטו געווען אויסגעצייכנט?

וואס איז דער תועלת פון אזא צוגאנג?

איינמאל מען קוקט אן מיט א ריכטיגן בליק דעם צווייטן'ס התנהגות, און מען פארשטייט אז אפגעזען ווי נארמאל / אומנארמאל זיין התנהגות איז אין מיינע אויגן, טוט ער דאס ווייל ער איז א תימנער, און ביי זיי איז דאס נארמאל און גוט, און ווען איך וואלט געווארן אויפגעצויגן ביי זיי אין תימן וואלט איך געטון די זעלבע זאך, און פארשטאנען פונקט אזוי, און געהאט די זעלבע השקפות, בלייבט מען אויף יענעם מיט א רעספעקטפולן בליק.

און אז מען פארשטייט די סיבה פארוואס יענער טוט אזוי, און מען רעספעקטירט דאס, איז שוין גרינגער זיך דורכצוקומען וויאזוי די פאר פאלק זאל למעשה איינפירן ביי זיי אין שטוב, ווייל ווען דער תימנער - דער שותף אין לעבן מיט וועמען מען האט חתונה געהאט - זעט אז מען מאכט נישט אוועק זיינע געוואוינהייטן, און זיינע מנהגים, און דאס איז רעספעקטירט און פארשטענדליך, לאזט ער זיך גרינגער הערן, און זיך דורכרעדן מיט פארשטאנד און רעספעקט, צו איז די געוואוינהייט גוט געווען נאר פאר זיינע עלטערן, אדער איז דאס פאר "אונז" אויך גוט.

עס קען זיין אז נאר ביי זיינע עלטערן האט דאס אויסגעפעלט, און יעצט פעלט דאס שוין נישט אויס, אין תימן האט מען געלערנט מיט א פארקערטע חומש, ווייל עס איז נישט געווען גענוג ספרים האבן זיך עטליכע געמוזט אויסלערנען ליינען פארקערט, אז מען וועט אפלאכן פון אים, וועט ער זיך שטעלן אויף זיין מנהג ווי אימער ער וועט פארן, און בלייבן מיט דעם, אז מען וועט אים רעספעקטירן, וועט ער דאס פארשטיין אז מען האט דאס געטון ווייל עס איז געווען א מאנגל אין ספרים, און ער קען דאס רואיגעהייט טוישן.

ווייל ווען דו האסט יענעם אפגעגעבן דעם ריכטיגן כבוד, און ביידע פארשטייען, אז איך טו אזוי ווייל מען האט מיר אזוי אויסגעלערנט, דו טוסט אזוי, ווייל מען האט דיר אזוי אויסגעלערנט, און קיינער פארדינט נישט צו ווערן אראפגעקוקט אדער אראפגעריסן, און מען רעספעקטירט איינער דעם אנדערן, קען מען באקוועם און גרינג איבערשמעסן, וויאזוי מען זאל זיך פירן צווישן זיך, וויבאלד קיינער פילט נישט ווי דער צווייטער וויל אים דא באזיגן און אונטערדרוקן, ביידע איינפירונגען זענען גוט, די שאלה איז נאר וואס איז דאס בעסטע און גוט פאר "אונז"

פאר זיך א גרויסע וועלט, מיט טויזנטער אידישע משפחות וואס זענען אלע נארמאל, יעדע משפחה פאר זיך האט זיך זייער הונטערגרונד, און זייערע סיבות, צו זייערע נארמאלע איינפירונגען, טראכט נישט אז די קלוגע מענטשן אויף די וועלט, זענען אריינגעפאלן נאר ביי דיר אין די משפחה, בסך הכל איז דיין משפחה איין איינציג צווישן אנדערע טויזנטער משפחות, לאז איבער אביסל פלאץ פאר אנדערע משפחות צו אקאמאדירן ביי זיי עטליכע קלוגע מענטשן און נארמאלע איינפירונגען, וואס איז עכ"פ גוט פאר זייער משפחה.

און דאס מיינט אודאי נישט מען זאל אנהייבן גרינגשעצן אין די אייגענע משפחה, אדרבה, מען דארף גיבן א פלאץ פאר יעדן, מיינע געוואוינהייטן איז גוט ווייל פאר אונזער משפחה איז דאס געווען גוט, און זיינע געוואוינהייטן איז אויך גוט און שוין ווייל ביי דיין משפחה איז דאס געווען דאס בעסטע.

פארשטיי אז ביי זיי אין די משפחה לעבן אסאך נארמאלע און פארשטענדליכע מענטשן, און לויט זייערע אומשטענדן, סיבות, און מעגליכקייטן, איז דאס לכאורה געווען דאס בעסטע פאר זיי.

עס קען אפשר זיין אז זיי האבן אויך א געוויסע טעות און נישט ריכטיגן בליק אויף א זאך, און דאס איז די סיבה וואס זיי פירן זיך אזוי, אויב אזוי, זענען זיי נאך אלס "נארמאל" נאר געוויסע סיבות וואס דו ווייסט נישט, האבן גורם געווען זיי זאלן אזוי פארשטיין און טראכטן, זיי זענען נאך נישט "אומנארמאל".

די ספרים זאגן, אז די שיינקייט פון די בריאה איז דאס וואס אלע באשעפענישן און מענטשן זענען אנדערש, עס זענען נישט דא קיין צוויי באשעפענישן אויף דער וועלט וואס זענען די זעלבע, אזוי אויך יעדע רגע און יעדע סקונדע איז די וועלט אנדערש, און יעדער מענטש אליין האלט זיך כסדר אין איין טוישן, און דאס איז די וואונדער פון דעם רבש"ע, מה רבו מעשיך ה'.

עס ווילט זיך פרעגן פאר די מענטשן וואס האלטן אז נאר וואס זיי פארשטייען און טוען איז גוט, וויאזוי וואלט אויסגעקוקט די וועלט ווען אלע וואלטן זיך געפירט און געטון אזוי ווי דו פארשטייסט? דאכט זיך אז דו וואלסט נישט געוואלט צו לאנג זיך דרייען דא, עס וואלט געווען עפעס אזוי טרוקן, נישט אינטרעסאנט, אומעטיג, ווייל די פראכט פון דעם אויבערשטנס וועלט, און דער חיות און פרישקייט פון מענטשן, זענען די פארשידענע כאראקטער'ס און מנהגים, און דאס אנדערשקייט פון איינער צום צווייטן אין יעדן הינזיכט אין לעבן. און אויסער

הַנּוֹכַחַת הַבַּיִת

האט אים ר' נחומ'קע מסביר געווען אז פון די הלכה אז ערב שבת חנוכה דארף מען מוותר זיין אויף נר חנוכה ווען מען האט נאר איין ליכטל וועגן שלום בית, האט ער ארויסגעלערנט אז ער קען אויך צינדן חנוכה ליכט שפעט, ווייל זיין רעבעצין וועט זיך גאר שטארק מצער זיין אויב זי וועט נישט אנוועזנד זיין ווען ער צינדט.

צו דעם הייליגן רבי'ן ר' פנחס פון קאריץ זי"ע איז געקומען א אינגערמאן און זיך באקלאגט אז ער האט נישט קיין שלום בית, ווייל ער איז מקפיד נישט צו עסן געבראקס, און זיין פרוי איז נישט מקפיד, האט אים ר' פנחס קאריצער דערציילט א מעשה וואס איז געווען ביי אים אליין יענעם יאר ערב פסח, אז די בני בית האבן געוואלט ערב פסח צוברעקעלן מצה אויף מצה מעל, און זיי האבן זיך טועה געווען, און אנשטאט צו נוצן די פשוטע מצה, האבן זיי גענוצט שמורה מצה, וואס איז אים אנגעקומען מיט שווערע חומרות און הידורים במשך דעם גאנצן יאר, שפעטער האבן זיי זיך געכאפט, און זיך זייער דערשראקן, און זיי האבן מחליט געווען צו מאכן א שווייג, און מען האט אנגעגרייט אויפ'ן סדר טיש פשוטע מצות.

איך האב געוואוסט וואס דא איז פארגעקומען - האט ר' פנחס אויסגעפירט צו דעם אינגערמאן - אבער איך האב אויך פארשטאנען אז דאס איז מעשה בעל דבר, און איך האב זיך נישט געמאכט וויסנדיג און געפראוועט דעם סדר מיט די פשוטע מצות (כתבי ר' משה מידנר).

איינער פון די פריערדיגע צדיקים האט איינמאל צוגעזען אין מצה בעקעריי ווי מען טרייבט און מען יאגט די אידישע מיידלעך וואס האבן געארבעט דארט, האט ער זיך אנגערופן אז דאס וואס די גוים טענה'ן שטענדיג אז די אידן באקן מצות מיט קריסטליך בלוט איז א פשוטער ליגנט, ווייל ער זעט ווי דא מען באקט מצות מיט אידיש בלוט...

חומרות און הידורים, איז נישט נאר א שיינע זאך, נאר אויך א וויכטיגע זאך, יעדער איד דארף זיך מאכן גדרים וסייגים לויט זיינע מעגליכקייטן אין אלע ענינים, אין כשרות, צניעות, קדושה, מצוות וכו' וכו', אבער עס דארף זיין געמאסטן און געוואויגן, און אויפ'ן ריכטיגן פלאץ, עס זאל נישט טרעטן אויף א צווייטנ'ס געפילן.

די הלכה איז, אויב איינער האט ערב שבת חנוכה נאר איין ליכט, און ער קען דאס נוצן אדער פאר חנוכה ליכט, אדער פאר שבת ליכט, זאל ער דאס נוצן פאר שבת ליכט וועגן שלום בית.

עס איז זיכער אז מען קען נישט אוועקלייגן אלע הלכות פאר שלום בית, נאר דאס וואס עס איז קלאר געפסק'נט אין שלחן ערוך, אבער מנהגים און חומרות, הידורים און ענינים, וואס איז נישט מעיקר הדין, איז זיכער אז מען דארף דאס איבער טראכטן, כדי עס זאל

**מנהגים און חומרות,
הידורים און ענינים,
וואס איז נישט מעיקר
הדין, איז זיכער אז
מען דארף דאס איבער
טראכטן, כדי עס זאל
זיין שלום אין שטוב**

זיין שלום אין שטוב.

דער חפץ חיים זצ"ל איז אמאל אנגעקומען חנוכה צום באוואוסטן צדיק ר' נחום פון האראדנע זצ"ל, עס איז שוין געווען שפעט ביינאכט, און ער האט באמערקט אז ר' נחום האט נאכנישט געצינדן חנוכה ליכט, נאך א לענגערע צייט ווארטן איז אריינגעקומען די רעבעצין פון גאס, און דעמאלטס האט זיך ר' נחומ'קע אויפגעשטעלט און געצינדן חנוכה ליכט, דער חפץ חיים האט זיך זייער געווינדערט, פארוואס ר' נחומ'קע האט נישט מקיים געווען די מצוה אזוי ווי עס ווערט געפסק'נט אין שלחן ערוך אז מען זאל לכתחלה צינדן פרי, און די רעבעצין וואלט יוצא געווען אפילו זי איז נישט דארט געווען.

אז קינדער זאלן זיך שפירן באקוועם און אנגענומען אין די חברותא.

און בכלל דארף מען וויסן ביי יעדע נייע מנהג אדער חומרא וואס מען נעמט זיך פאר, מען זאל נישט אריינשפרינגען אן איבערטראכטן במשך א תקופה אויב מען וועט קענען שטיין מיט דעם. זיך מקבל זיין עפעס און נאכדעם דורכפאלן, איז נישט גוט פאר דעם מענטש אליין וואס ווערט אראפגעקלאפט נאכדעם וואס זיינע קבלות גייען אים נישט, און

בפרט טויג דאס שטארק נישט, אויב דאס האט שייכות מיט די גאנצע משפחה, ווי למשל א חומרא אין כשרות, און מיט די צייט זעט מען אז מען האט געמאכט צו א

און בכלל דארף מען וויסן ביי יעדע נייע מנהג אדער חומרא וואס מען נעמט זיך פאר, מען זאל נישט אריינשפרינגען אן איבערטראכטן במשך א תקופה אויב מען וועט קענען שטיין מיט דעם

שנעלע החלטה און ווען עס קומט אויס אביסל שווער איז מען זיך מקיל, דאס איז זייער נישט קיין גוטע חינוך פאר די קינדער. אויב מען נעמט זיך עפעס אונטער, זאל דאס זיין בשלימות, אבער פארשטייט זיך ווען עס וועט אויסקומען א ווייטאג פאר איינעם קען מען דאס שטענדיג פארבייגן, און דעמאלטס איז "דאס" דער בעסטער חינוך פאר די קינדער.

אסאך אזעלכע ענליכע עובדות פון פריערדיגע צדיקים איז באקאנט, וואס פון די אלע מעשיות קומט ארויס, אז עס איז נישט כדאי קיין שום חומרא און הידור וואס מען איז נישט מחויב ע"פ הלכה, אויב דאס וועט גורם זיין עגמת נפש פאר א צווייטן, און בפרט פאר די בני בית, אדער אויב עס קען צוברענגען מען זאל ווערן אין כעס, די גרעסטע הידור ביי יעדע מצוה איז ווען דאס ווערט געטון רואיג און צופרידן, אפילו מען מוז אביסל נאכלאזן פון זייטיגע חומרות.

נאך פאר מען הייבט אן איינפירן א חומרא אדער א מנהג אין שטוב איז כדאי צו מאכן זיכער אויב אלע קענען דאס פארנעמען, און מען איז נישט גורם פאר קיינעם קיין איבריגע שוועריגקייטן, מען קען נישט צוליב הידורים און חומרות, ווי טון א צווייטן. נישט נאר ווען די פרוי וויל איינפירן א נייעם הידור, איז זיכער אז זי קען דאס נישט טון אן די הסכמה פון איר מאן, נאר אפילו דער מאן, דארף אויך שוקל זיין שטארק, און איבערשמעסן פון פאראויס אויב דאס וועט נישט זיין אויף איינעמ'ס חשבון.

אודאי ווען עס איז מיט די פולע הסכמה פון די בני בית, און זי איז גרייט צו טראגן דעם עול, אשרי לה ואשרי חלקה, וואויל און לעכטיג איז פאר איר, אבער מען מוז דאס נעמען אין באטראכט פון פאראויס. און אפילו א חומרא וואס מען האט שוין גענומען אויף זיך, דארף מען וויסן ווען מען דארף דאס אוועקלייגן, און נישט טרעטן אויף א צווייטן כדי אויסצופירן די אייגענע רצונות מיט א לבוש פון א הידור מצוה.

אזוי אויך ווען עלטערן ווילן נעמען אויף זייער משפחה א געוויסע חומרא אדער מנהג, דארפן זיי אריינעמען די קינדער אין חשבון, מען דארף זיי נישט פרעגן, נאר איבערטראכטן אויב דאס וועט נישט גורם זיין פאר זיי בזיונות פון די חברותא וכדו', אדער עס וועט זיי אנקומען צו שווער, קינדער האבן אויך געפילן, און דוקא גאר שטארקע, און מען דארף שטארק אכטונג געבן זיי זאלן נישט זיין קיין אויסנאם, ווען עס האנדלט זיך נאר אין חומרות און הידורים וואס איז נישט מעיקר הדין, ווייל דאס איז גאר וויכטיג - בפרט היינטיגע צייטן -

עס לוינט נישט צו ליידן
ווען עס איז דא פאר אייך א וועג ארויס !!
פאר יעוץ און הדרכה אין עניני שלום בית
רופט הרב יצחק לויפער
718-789-1456
שטרענג קאנפידענשל - גוטע פרייזן
בהמלצת הרבנים שליט"א

בחכמה יבנה בית

דעיזן בנושא שלימות הבית, בקשר לפרשת השבוע

כשאישי ואשה יש להם שלום ורעה משותפת שורה עליהם השם הק' וזה"ך לשמרם מכל רע ויאמר יוסף לפרעה חלום פרעה הוא את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה.

יל"ד ההול"ל את אשר האלקים יעשה, בל' עתיד, ולא עשה, שהוא לשון הווה, שזה מורה שכוננת יוסף היה שהשי"ת הראה לפרעה דבר ההוה, והלא כוונתו הי' לאמר לפרעה מה שהשי"ת יעשה.

מעות האפיקורסים שמהאחד לא יבא הריבוי ופעולות משתנות ולפרש הפסוק נקדים מש"כ המהר"ל מפראג זי"ע בספרו נצח ישראל (פרק ג') וז"ל היו הראשונים מעוים אחר העבודה זרה, מחמת שהיו אומרים כי ההתחלה אי אפשר שתהיה אחת, שאם היה ההתחלה אחת איך יבא מזה רבוי בעולם, וכבר הסכימו על זה איזה חוקרים בחכמתם כי מן דבר שהוא אחד לא יבא רק אחד, כי הרבוי אשר יש בו דברים מחולקים איך יושפע זה מדבר שהוא אחד דברים שהם מתחלפים, כמו שאי אפשר שיושפע מן האש דבר שהוא חלופו, רק האש פועל חמימות והמים פועלים קרירות, ולא תמצא שיהיה דבר אחד פועל שני דברים מתחלפים, כך אי אפשר שיבואו דברים מתחלפים מן אשר הוא אחד, ולפיכך גזרו בדעתם שהתחלות הם רבות וכפי רבוי ההתחלות יבאו רבוי הנמצאים בעולם וכו', אך אנחנו מאמינים בתורת משה אנו אומרים כי הוא יתברך ברא הכל והקשיא איך יבא הרבוי מן האחד הפשוט אנו אומרים וכו', עיי"ש מה שהאר"ך בביטול הקושיא.

תוכן דבריו, דהחוקרים האפיקורסים מעו עבודה זרה במענה שאי אפשר שיבא הריבוי מן התחלה אחת, ועוד זאת, שאי אפשר שיבא פעולות משתנות, וחילופי המציאות בעולם מן דבר אחד, כי כל דבר פועל רק ענין אחד, כמו האש והמים, ובכמה מקומות בספריו ביטל המהר"ל דעה זו מכל וכל.

שמחת חתן וכלה הוא להורות שכל חילופי המציאות הוא מהשי"ת

והנה המהר"ל מפראג בספרו תפארת ישראל (פרק ל') כ' לבאר דברי הגמ' (ברכות ז.) כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות וכו' ר' אבהו אמר כאילו הקריב תודה וז"ל ביאור זה כי התודה הוא שיש בו חמין ומצה, ואין לך קרבן שיש בו חמין ומצה כמו קרבן זה, אע"ג שלא היה קרב על המזבח מכל מקום קרבן נקרא, ולכן אמרו כל הקרבנות יהיו במלים לעתיד חוץ מקרבן תודה, מפני שיש בו חמין ומצה שהם שני דברים חלוקים, שאין זה כזה, להודיע כי כל הכחות אשר הם מחולקים הכל הוא אלוי יתברך, ודבר זה ראוי שיהי' הקרבן כאשר נעשה לו גם והציל אותו מן המיתה, וכזה מודה לו כי האדם הוא אל השי"ת, שהרי הציל אותו, שעל זה מביא קרבן תודה, ולא שהוא לבד אל השי"ת, רק כל הנמצאים וכל חילופי המציאות הכל הוא אלוי יתברך עד שהוא יתברך הוא אחד ואין זולתו, ודבר זה יהיה לעתיד, כי

יהיה השי"ת אחד ואין זולתו, ולכך קרבן תודה לא יהיה במל, כי קרבן תודה מורה כי כל חלופי וחלוקי המציאות אל השי"ת, וכאשר הכל אל השי"ת אז הוא אחד ואין זולתו, ולכך קרבן זה לא יהיה במל לעתיד, ולכך אמרו המשמח חתן וכלה כאילו הקריב קרבן תודה, כי החתן והכלה מציאות מחולקים שזה איש וזאת אשה ולכך הם מחולקים לגמרי, וזווג שלהם הוא מן השי"ת אשר הוא מזווג אותם, ומזווג יחידים ביתה וכו', וכאשר משמח החתן אז הזווג בשלימות, ואשר הוא מאחד הזיווג שלהם הוא השם ית', וזה מורה כי כל חלופי המציאות כמו שהם זכר ונקיבה הם אל השי"ת, ודבר זה כאילו הקריב תודה שכבר אמרנו כי אין הקרבן של תודה רק להורות שכל חלופי המציאות הם אל השי"ת עכ"ל.

תמצית דבריו, דקרבן תודה כיון שיש בו חמין ומצה, שהם חילופי המציאות, שזה חמין וזה מצה, ומקריבין לה', הוא מורה בזה שהוא מודה ששניהם מהשי"ת וכל חילופי המציאות הוא מהשי"ת, וכמו בן אם משמח חתן וכלה ומאמין ששניהם מהשי"ת והוא המאחד אותם ושניהם ממנו, הרי ביטל בזה דעת האפיקורסים שאומרים שמן האחד לא יבאו פעולות מתחלפות, שאיש ואשה הם פעולות מתחלפות מאד מהיפך להיפך, שזה זכר וזה נקיבה, וכאשר הוא משמח ומודה שהשי"ת איחד וזיווג אותם, הרי הוא מודה באמונת השי"ת שהכל בא ממנו.

האמונה שכל הפעולות משתנות הוא מהשי"ת הוא יקר מאד בעיני השי"ת

והנה דבר נפלא כ' בלקוטי מוהר"ן תנינא (תורה ב', ימי תנוכה) וז"ל כי בששת ימי החל הם פעולות משתנות, שבכל יום נברא פעולה משונה, וזה כנגד השכל האנושי, להבין זאת בשכל האנושי, שפעולות משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה, כי בשכל האנושי אי אפשר להבין זאת. רק על ידי שבת שאנו זוכין, שנתן לנו השם יתברך מתנה גדולה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת י:) מתנה טובה יש לי בבית גנוי ושבת שמה, על ידי זה נתגלה אחדות הפשוט. כי שבת מורה על אמונת היחוד, שאנו מאמינים, שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החול ושבת בשבת. נמצא שעל ידי שבת נתגלה אחדות הפשוט יתברך. והתגלות אחדות הפשוט זאת הבחינה יקרה מאד אפלו אצלו יתברך, כמו שמצינו (ברכות ט' ול"ז) יחיד ורבים הלכה כרבים, כי מחמת שהם רבים, שכל אחד יש בו דעה משונה בחינת פעולות משתנות, וכשהם מסכימים יחד לדעת אחד, נמצא בחינת פעולות משתנות נעשה בחינת אחדות הפשוט, שזה יקר מאד בעיניו יתברך, ועל כן הלכה כמותם. עכ"ל. (ועיי"ש שמקשר תורה זו, לקרבן תודה וזיווגים (שהם פעולות משתנות כמ"ש המהר"ל), תנוכה, ופרשת מקץ עיי"ש היטב ותראה נפלאות).

מבואר מכאן ב' דברים נפלאים מאד, א' כי בשכל האנושי אי אפשר

גלגלי הרקיע שעל ידם נחשב הזמן, וזהו דרך רשעים באפילה, שאין כוכבים ומזלות מאירין להם ועי"ז נכשלים ע"כ. וכ' עוד שם (אות ב', ובסוף התורה ד"ה שלימות) ששלימות הגלגלים הוא ע"י אמונה, ושבת מתגלה האמונה, וכשיש שלימות בהגלגלים ניצול מסכנת דרכים ע"כ.

תמצית היוצא מזה, שכל היסורים שיש בדרך נובע מסיבת הגלגלים שאינם בשלימות הראוי, ואינם מאירים לאותם שאינם ראויים, אבל ע"י האמונה, וכן בכח קדושת השבת, הגלגלים בשלימות, ואז ניצולים מסכנת דרכים ומצער בדרך, ולפ"ז ית' לנכון, הנפטר מחבירו אל יפטר ממנו אלא מתוך דבר הלכה, ור"ל ששניהם, ההולך והמלווה יסכימו לדבר הלכה אחת כנ"ל, ואז יגלו שניהם הבחי' היקרה של יחיד ורבים הלכה כרבים, כיון ששני בני אדם יסכימו להלכה אחת, שהוא יקרה מאד בעיני השי"ת, ויאיר להם האמונה בשלימות, שבוה יתגלה שכל הפעולות השונות שיש בעולם הוא מהשי"ת, והאמונה יגרום שלימות הגלגלים ועי"ז לא יהי' לו שום צער וצרה בדרך.

ובדרך זה נלך לפרש ג"כ מה שמצינו בפרשת ויגש, שאמר יוסף להשבתים אל תרגזו בדרך ופירש"י אל תתעסקו בדבר הלכה, ור"ל שלא תתעסקו היינו לפלפל בקושיות ותירוצים ולא להסכים יחד לדבר הלכה, אלא שכולכם יסכימו להלכה אחת ואז יתגלה הבחי' של יחיד ורבים הלכה כרבים שיהיה לכם לשמירה על הדרך.

*

איש ואשה המסכימים לדעה אחת הוא יקר מאד בעיני השי"ת והוא שמירה מעולה

ועתה ישביל האדם לדעת, מש"כ בכמהר"ל הג"ל שאיש ואשה הם פעולות מתחלפות בעולם, והאפיקורסים מעו בזה שמן האחד לא יבא פעולות מתהפכות, וביותר משתקף הדבר כלפי איש ואשה, שהם בעצם מהיפך להיפך, במציאותם הגשמי החיצוני, ובתכונת נפשם וכו' וכו', אשר אין די באר כמה חילוקים יש ביניהם, עד שאמרו חז"ל נשים עם בפני עצמם, ועי" שמתחנתן וכלה, מורה בזה שהכל הוא מהשי"ת והוא מאחד הכל להשי"ת ומגלה האמונה שכל החילופים והשינויים הכל מהשי"ת.

ולפי זה דעת לנכון נקל, דלא רק בשעת הנישואין יש מקום לגלות האמונה זו, אלא בכל רגע ורגע מהחיים ביחד, כאשר האיש והאשה שהם פעולות משתנות, ותכונת הנפש שלהם שונה לגמרי, והשקפותיהם אינם שווים, וכ"א מהם יש לו רצונות מיוחדות לעצמו לצרכו, זה מושך לכאן וזה מושך לכאן, ואפילו הכי, שניהם מסכימים לדעת אחת, וחיים ביחד באהבה ואחוה שלום ורעות, הלא בזה מגלים הבחי' היקרה שב' בליקומי מוהר"ן של יחיד ורבים הלכה כרבים, שמשמעותו הוא כששני בני"א שיש בהם דעות מתחלפות ואפילו הכי מסכימים לדעת אחת, ועאכו"כ הוא באיש ואשתו, שזוכים להתגלות הבחי' הזאת, שלפי מש"כ בליקומי"מ הוא יקר מאד מאד בעיני השי"ת, והלא עולה חביבותא דהני חבורתא כלפי השי"ת לאין שיעור וערך, וכיון שנתגלה בביתם הבחי' של יחיד ורבים הלכה כרבים, שוב יש להם זה ג"כ לשמירה מעולה בביתם, בכל אורך דרכם, וידוע שגם וזוג איש ואשה נקרא דר"ך כמ"ש בקדושים (ב:), ודרך זה הוא ג"כ

להשיגו איך שפעולות משתנות יהיו נמשכין מאחדות הפשוט ית' ויתעלה, ורק בשבת אנו זוכין לאמונה זו. ב' שהתגלות זו יקרה מאד אצל השי"ת, והיינו מה שמצינו יחיד ורבים הלכה כרבים, שהכוונה בזה הוא, שהיחיד יש לו דעה אחת, ולעומת זה יש רבים שאע"ג שבמקורם יש להם דעות משונות, אפ"ה הם מסכימים לדעת אחת, ומזה נמצא שבחי' פעולות משתנות נעשה בחי' אחדות הפשוט, והוא יקר מאד בעיני השי"ת, ועל כן הלכה כמותם.

*

ביאור הירושלמי הנפטר מחבירו וכו'

ובהקדמה זו יתבאר באופן נפלא ונעים מאמר תמוה, דהנה בגמ' (ברכות ל"א) אמרו רז"ל הנפטר מחבירו אל יפטר ממנו אלא מתוך דבר הלכה, ומקשה בירושלמי (כ"ב באגרא דפרקא שנמצא בירושלמי אבל לפנינו לא נמצא) מאי הלכה, ומתרין יחיד ורבים הלכה כרבים ע"כ ורבים וחכמי לבי הביטו ותמהו בפירושה.

וידוע מש"כ לפרש באגרא דפרקא (רמז כ"א) בשם הרב הקדוש ר' משה מפשעווארסק זי"ע שהכוונה לומר דבר הלכה המרומז בה שם המסוגל לשמירה על הדרך שהוא שם יוה"ך, הנרמז בס"ת כ"י מלאכיו יצוה לך, וזהו שהקשו בירושלמי מה הלכה, איזה דבר הלכה יאמר, ועי" מתרין יחיד ורבים הלכה כרבים, שמהלכה זו יוצא ג"כ השם של שמירה על הדרך עכתו"ד, וכ"כ באוהב ישראל (ליקומים).

אולם עדיין צ"ע דלמה הוצרכו להאריך כ"כ, אל יפטר ממנו אלא מתוך דבר הלכה מאי הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים, בפשימות הול"ל, אל יפטר ממנו אלא ע"י ההלכה יחיד ורבים הלכה כרבים, ולמה האריך בקושיא ותירוק.

ולפי מש"כ בליקומי"מ א"ש מאד בשילוב עם מש"כ באוהב ישראל, שכוונת המדרש אל יפטר ממנו אלא מתוך דבר הלכה, אין הכוונה דוקא להלכה זו של יחיד ורבים, שעל ידי זה יהי' לו השמירה של השם יוה"ך, אלא כוונתם שישכימו שניהם לדבר הלכה אחת, יהיה איזה הלכה שיהיה, ואז כששניהם יכוונו להלכה אחת ולא יהיה חילוקי דיעות ביניהם, יגלו הבחי' היקרה של יחיד ורבים הלכה כרבים, ובוה יהא להם שמירה מעולה על הדרך, כלומר א"צ ללמוד בפירוש הלכה זו של יחיד ורבים הלכה כרבים, אלא שמכל הלכה שילמדו שניהם גם יחד, יתהוה להם השמירה של השם יוה"ך.

וזהו כוונתם אל יפטר ממנו אלא מתוך דבר הלכה, ויהי' איזה הלכה שיהי', ומקשה מאי הלכה, מהו התכלית ללמוד ביחד הלכה אחת, ומתרין יחיד ורבים הלכה כרבים, ר"ל כדי לגלות הבחי' היקרה הזו של יחיד ורבים, שמה יוצא השמירה על הדרך.

עוד זאת יש לפרש במדרש זה ע"ד הג"ל, ע"פ מש"כ בליקומי מוהר"ן (חי' תורה ל"א, ד) שהיסורים שיש לאדם בדרכים הוא בסיבת גלגלי הרקיע, כי אין לך דבר מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה, יש כוכבים שהם מגדלים מיני עשבים באיזהו מקומות שהם מאירים, ויש שהם מחייבים שיהא דרך בני אדם במקומות שהם מאירים, ויש שהם מחייבים שיהיה מדבר, ולפי התנוצצות הכוכבים על המקום כן המקום מתנהג, וזהו בחינות דרכי ציון אבילות מבלי באי מועד, מועד זה בחי'

לכת, כמו"ש כאן בתנחומא, וע"י השבעה כוכבי לכת נפעל כל הפעולות משתנות בעולם, כמו"ש ברבינו בחיי (פ' וילך, לא, יד) וז"ל ולפי הידוע שקבע הקב"ה ברקיע מהלכות הכוכבים ונתן להם כח לפעול פעולות בשפלים, והם במהלכם מועילים ומזיקים בעוה"ז, והכל תלוי במול, שהרי חכמי התלמוד ז"ל לא היו מבטלים ומכחישים פעולה זו אבל היתה ביניהם חכמה מפוארה, ובפירושו אמרו במועד קטן סוף פרק אלו מגלחין, בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא וכו', וכן האמת כי הש"י נתן להם הכח בעת יצירתם להועיל ולהזיק, אבל הוא יתברך עם היות שמסר להם הכח לפעול בשפלים הנה כחו יתברך עליון על הכל לא הושלל ממנו, ובידו להשפיל הגבוה ולהגביה השפל, לקיים הנגזר ולהוסיף על הנגזר ולגרוע ממנו, ע"כ.

ולפ"ו אפשר שכוונת המדרש לומר שלא תמעה אחר מעוות עממיא החוקרים האפיקורסים שחשבו שתחלת העולם הם מהשבעה כוכבי לכת שמנהיגים כל הפעולות משתנות, ותביא גם ראי' לזה מהמנורה ח"ו שהוא במספר שבעה נגד שבעה כוכבי לכת, והוא בזיון גדול להמנורה, ע"ז אמר, שלא תהיו מבזין עליה, דאדרבה אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, שצריך לקבוע בדעתו שהכל נמשך מהש"י, וזה שבעת הנרות, שכל הנרות היינו כל השבעה כוכבי לכת שמהם נמשכים פעולות משתנות הכל מאיר רק מאורו ית', ויאירו אל מול פני המנורה שזוהו המנורה העליונה, כמו"ש באלשיך (בהעלותך), ולידע שהכל נמשך מאחדות הפשוט, והתגלות בחינה זו הוא יקר וחביב מאד בעיני הש"י, וז"ש כך "חביבים" הם לפני וכו' לכך נאמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות.

*

הנם דחנוכה היה בשנת תרכ"ב הגימ' של יחיד ורבים הלכה כרבים

והנה גם היונים הרשעים כחשו בה', והפילוספיא הארורה שהתחילה מהם היו בעוכרם לכפור באמונת האחדות ע"פ הסברות המומעות, שמהאחד לא יבאו ריבוי ושינוי, וזהו מה שהפיצו בעם ישראל כמשך ימות שליטתם על ישראל, וכאשר הגיע הישועה לישראל, הראה להם הקב"ה הרמוז במנורה, שממנו יוצא הוראה לישראל אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, שהוא האור המאחד הכל, וממנו תוצאות אורה לכל ישראל.

ומה נפלא הדבר מש"כ בתולדות יעקב יוסף, שלפי החשבון הי' הנם דחנוכה בשנת ג' אלפים תרכ"ב עיי"ש, והוא להורות על הבחינה היקרה של יחיד ורבים הלכ"ה כרבי"ם, שנתגלה בשנה זו, כשנתבטל קליפת היוונים, ונתחזקה אמונת אומן ע"י החשמונאים הקדושים שהאירו בישראל האמונה הצרופה שלא להמשך אחר הפילוספיא הארורה שסופו אבדון עולם.

*

פרעה כפר באחדות הבורא וסבר שההנהגה הוא ע"י הז' כוכבי לכת

ואחת לאחת יהיו מחוברות גם לפרשתן, וליישב הדקדוק בריש דברינו, עפמש"כ הרבינו בחיי (בפרשתן) וז"ל ודע שאני חושב ענין

מלא קוצים וברקנים, שהשמן חורק שינוי לעשות מריבה בביתם כמו שאחז"ל (גימין ג"ב), ואחר ששניהם משתתפים בדעותיהם, מורידים השפעה עליונה משמירת השם יוה"ך, לשמרם בכל דרכיהם, ויקיים בהם לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך.

*

עוד יש דברים בנו בדרך רמז, בהקדם דבר נפלא שכ' אא"ז צוק"ל באהל תורה (וישלה) עפמש"כ הרה"ק ר' שמשון מאסמראפליע זי"ע שמורה על הדרך, להשים גודל ימין על נחיר ימין, וגודל שמאל על נחיר השמאלי, כי ב"פ גוד"ל, וב"פ נחיר בגימ' תרכ"ב ומרומז בפסוק (חבקוק ג' ח') כי תרכ"ב על סוסך מרכבתך ישועה. עכתו"ד. (ובדרך אגב יש להוסיף ע"פ מה שאמרתי לרמז זאת במדרש רבה (בראשית ס"ז י"א) דבשעה שאמרה רבקה ליעקב קצתי בחיי, "התחילה גורפת מחוטמה ומשלכת" וז"ל הכוונה שלימדה אותו שמירה זו על הדרך).

ועפ"ז כ' באהל תורה בהקדם מש"כ האוהב ישראל הנ"ל לפרש הירושלמי מאי הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים, שזה קאי על השמירה של יוה"ך, דהנה יחיד ורבי"ם הלכ"ה כרבי"ם בגימ' תרכ"ב, ונמצא שבשמירה זו של יוה"ך, מרומז ג"כ מש"כ המהר"ש מאסמראפליע, דבשניהם איכא לרמז על המספר תרכ"ב עכתו"ד אהל תורה (ועי' גם מש"כ באהל תורה בענין זה ריש פ' שלח עה"פ איש אחד, וסוף פ' ראה עה"פ איש כמתנת ידו).

והנה לפ"ז יש להוסיף כי אי"ש ואש"ה הוא בגימ' תרכ"ב (עה"כ), שגם בהם מרומז שמירה זו, והוא ע"פ דברינו כאשר הם יחד מסכימים לדעה אחת, שמגלים הבחינה היקרה אצל הש"י של יחיד ורבים הלכה כרבים, אז נמצא ביניהם שמירה מעולה לכל אורך דרכם עלי אדמות. ועי' בס' מיזל כפרדם (על אגרת המיזל, חלק הרמז אות ש') שכ' דהסופי תיבות של ושמה את אשתו אשר לקח, עולה ברכ"ת, לרמז שעל ידי שלום יש ברכה, כמו"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום עיי"ש עוד. ולדרכנו יונעם ביותר, כי ע"י השלום בין איש לאשה, והשמחה והאחדות ביניהם, מופיע עליהם שמירה עליונה, של יחיד ורבים הלכה כרבים העולה תרכ"ב, שהוא ג"כ סוד השמירה של נחיר וגודל כנ"ל.

*

המנורה רומז על האחדות הזו

ובדרך זה יתבאר באופן נאות מאד מש"כ במדרש תנחומא (בהעלותך ה') וז"ל דבר אחר, אל מול פני המנורה, שלא תהיו מבזין על המנורה. הוי שנאמר, כי מי בז ליום קמנות ושמוחו וראו את האבן הבדיל ביד זרכבל שבעה אלה עיני ה' המה משוטמים בכל הארץ (זכרי' ד י'), זו המנורה. ומהו שבעה. אלה שבעת הנרות כנגד שבעה ככבים שמשוטמים בכל הארץ, כך חביבין הם לפני, שלא תהיו מבזין עליה. לכך נאמר, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ע"כ. וקצת צ"ב מאיזה סיבה יבאו לבנות לשבעת הנרות, ואיך יוצא מכאן החביבות של הש"י.

ולפי האמור י"ל, דהנה השבעה קני המנורה מורה על שבעה כוכבי

בחלום פרעה שהוא הולך בשבע על שבע. ידוע כי פרעה ועמו רשעים מאמינים הקדמות כופרים בידעיה ובהשגחה ובחדוש, והיתה דעתם בכל המעשים הנעשים בשפלים שכולם מסורים למקרים ותחת ממשלת כוכבי לכת המנהיגים את העולם, ומתוך שהיה נמשך אחר המטע והחומר ויסוד העפר כנרמז בשמו הראו לו מן השמים שתי חלומות אלו מתוך שני היסודות הכבדים שהם המים והעפר, שבע פרות עולות מיסוד המים, ושבע שבלים צומחות מיסוד העפר. והרמז בהן לענין שובע ורעב שהוא מופת על ההשגחה בשפלים כמו שנזכר עליהם בראש השנה. ומזה תקנו בתפלה ועל המדינות בו יאמר איזו לרעב ואיזו לשובע. והענין הזה היה מופת לפרעה מאתו יתברך בענין ההשגחה להודיע כי הוא יתברך המשגיח בעולם היסודות והנותן בו שובע ורעב, והוא השליט המושל על שבעה כוכבי לכת ובירו להגבירם ולהחלישם על פי השכר והעונש. והוצרך להודיע לו זאת לפי שהיה עושה עצמו אלוה והיה אומר כי נילום הנהר שלו כענין שכתוב (יחזקאל כט) לי יאיר ואני עשיתני. וכו'.

ומפני שהיה יוסף יודע אמונתו הרעה הזאת קפץ בתחלת דברו להזכיר לו שם אלקים ואמר בלעדי אלקים, כלומר אין חכמת הפתרון מכחי כי אם מבח אלקים, הוא המחדש והמשגיח והיכול, והוא יענה את שלום פרעה כלומר יתן עזר וסיוע, כי מענה שלום האדם ממנו יתברך לא מצד הכוכבים והמוזלות, וכו', ועל הכוונה הזאת יזכיר יוסף שם אלקים

תמיד בכל דבריו, אמר את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה. ואמר עוד אשר האלקים עושה הראה את פרעה. ואחר כך אמר כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו. ייחס המעשים לאלקים לבאר כי אין מעשה האדם מסורין לכחות העליונות כמו שהוא סבור כי אם לשם אלקים, ולכך פתח בתחלת דבריו בלעדי אלקים, וסיים בסוף דברו וממהר האלקים לעשותו, כי היה מדבר עם פרעה הכופר בחדוש העולם במעשה בראשית, וע"כ אחז דרך מעשה בראשית שפתח בראשית ברא אלקים וסיים אשר ברא אלקים לעשות ע"כ.

תוכן דבריו כי פרעה האמין שהשבעה כוכבי לכת הם מנהיגים את העולם, וי"ל שמעותו נבע מזה שחקר שמהאחד לא יבא הריבוי וההשתנות, ובהכרח שהשבעה כוכבי לכת שהם כל הפעולות משתנות, הם מוליכים ומנהיגים את כולם, וביטול דעה זו, היה ע"י החלומות, שהקב"ה הוכיח לו שהכל נמשך ממנו וכמו שביאר הרבינו בחי'.

ועפ"ד נראה מאד לפרש מה שאמר יוסף לפרעה "חלום פרעה אחד הוא", ר"ל חלום פרעה הורה מפורש כי אחד הוא השי"ת השליט ומושל בכל העולם, ואת אשר האלקים עשה הגיד לפרעה. פי' שהקב"ה הגיד עתה לפרעה, כי הוא העושה ומעשה לכל המעשים, וזה את אשר האלקים עושה בכל רגע ורגע, הגיד עתה לפרעה, וא"ש.

הליכות ביתה

איש לאשתו, גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום ע"כ.

ומבואר להדיא מדבריו, שהטעם שצריך להקדים נר שבת הוא משום שלום ביתו היינו אשתו, וכמו שמביא ראי' לזה מהא דהשם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו. ובפשטות נראה שאין דעת הרמב"ם לפרש כמו שפי' רש"י שהטעם הוא שלא ישל בנר או שלא להצטער, דא"כ אינו ראי' מהא שהותר למחוק השם לעשות שלום בין איש לאשתו, דבשלמא התם הותר כן כדי לחבר איש ואשתו שהיו נפרדים זה מזה, משא"כ שלא יצטער ויהיה תוספת שלווה בבית, אינו דמיון להא דהותר למחוק את ה'.

ולפי"ז נראה דהרמב"ם טעמא אחרינא קאמר, ודעתו דלולא שהאשה תדליק נר שבת, לא יהיה לה שלום בית עם בעלה ותתקוטט עמה, ולכן צריך להעדיף שהאשה תדליק, כדי שלא יבאו הבעל ואשתו לידי מריבה.

וכן כ' הרש"ש מדעתא דנפשי', דהנה הרש"ש הק' על רש"י

בירור במעמו של הרמב"ם דנר שבת דוחה נר חנוכה, והמסתעף מזה לדינא

אמרו חז"ל (שבת כ"ג ע"ב) אמר רבא פשימא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. ופירש"י. נר ביתו בשבת והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות: שלום ביתו. והכי אמרינן לקמן (כ"ה ע"ב) ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר שבת, שבני ביתו מצטערינן לישב בחשך ע"כ.

ולקמן פי' רש"י קצת באו"א הטעם למה נר שבת גורם לשלום, דבמקום שאין נר אין שלום שהולך ונכשל באפילה ע"כ. אבל בין כך ובין כך, לדעת רש"י פשוט, דהשלום בית אינו מכוונת כלפי אשתו לחוד, אלא על כל בני ביתו שיאיר להם הנרות שבת, בין שלא להכשל באפילה, ובין שלא ישבו ויסעדו בחושך.

אמנם הרמב"ם כ' באופן אחר וז"ל (בפ"ד מהל' חנוכה הל' י"ד) היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקידוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם נמחק לעשות שלום בין

לנשים, ואף אם הוא כהלכה, סוף סוף נמנע ממנה לקיים מצוותה, וזה יביא לידי קטטה עם בעלה.

ויותר מזה נראה, שהקטטה אינו על גוף הדבר שלא תוכל להדליק נר שבת, אלא על מה שהבעל אינו מביא טרף לביתו, ואין לו כדי צרכו לקנות נרות לשתיהם, וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ ג"ט). אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישיביעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכרד נקיש ואתי תיגרא בביתא ע"כ. וע"ז גופא תחול הקטטה בבית, כשמניעת הכסף יגרום שלא תוכל להדליק נר שבת.

ומצאתי בעז"ה בחידושי המאירי (כאן) שכ' להדיא כדברי חז"ל מי שאין לו אלא פרוטה א' לנר ושתי מצות לפניו נר חנוכה ונר שבת ואין הפרוטה כדאי אלא לאחת מהן הרי זה נותנה לנר שבת משום שלום ביתו שלא יהיו בני ביתו יושבים בחשך, ויש מפרשים מצד אשתו שהמצוה מסורה לה ע"כ. והרי לן להדיא דלהסוברים שהשלום בית היינו עם אשתו, היינו נמי דוקא בנר שבת, וכמו כן חזינן דהטעם הוא משום שהמצוה מסורה לה, ולא כמ"ש לדעה א' שלא ישב בחשך, שאין זה אלא אם ננקוט שהוא משום שלום בני ביתו, אבל כשמפרשים שהטעם הוא משום אשתו, הוא משום שהמצוה מסורה לה, ופשטות הכוונה כמו שכ', שמצות הדלקת נר שבת הוא המצוה המסורה לה, משא"כ הדלקת נר חנוכה הוא בעיקר חובת הבעל, וכשלא תוכל לקיים המצוה המוטלת עליה, יהיה לה צער גדול ויכול להביא לידי קטטה, על שנמנע ממנה גוף המצוה.

והנה לפי דברינו אתיא לן, דמש"כ המג"א (תרע"ח סק"ב, ועיי"ש בפרמ"ג ומשנ"ב) שבזמן הזה שמדליקין בפנים, יקנה נר חנוכה, ואעפ"כ לא ישב בחשך, דאע"פ שאסור לאכול לאורה, מ"מ כיון דאי אפשר בענין אחר הוי כשעת הסכנה שמניח על שלחנו ודיו ע"כ. [וכמו"כ מה שדנו בספרי שו"ת, דבזה"ז שיש נר עלעקטערי, יקנה נר חנוכה, דהא שפיר יכול לאכול לאור העלעקטערי], דאין זה אלא לשי' הראשונים שהוא משום שלום בית עם בני ביתו שלא ישבו בחשך, ולפ"ז שפיר יקנה נר חנוכה וירויח שניהם, אבל לדעת הרמב"ם שהוא משום קטטה עם אשתו, לא הרויח כלום בזה, ואף בזמן הזה, שמדליקין בפנים, והאור עלעקטערי דולק, צריך לקנות נר שבת דוקא כדי שלא יגרום קטטה עם אשתו.

מאי איריא בני ביתו, הלא אף הוא בעצמו נמי יצטער לישב בחשך, ועל כן כ' לפרש באופן אחר, דביתו קאי על אשתו, והדלקת הנר הוא ממצות המוטלת על הנשים, ואם לא תדליק אתיא לאנצויי עמו ע"כ. והנה לא ידענא אם כוונתו לפרש כן ברש"י, דברש"י גופי' קשה להעמים כן, אבל נראה דכן היה דעת הרמב"ם, שאם לא תדליק האשה תבא להתקוטט עמו, על כן אמרו חז"ל שהאשה תדליק.

וחזינא לאא"ז זצ"ל הי"ד בשו"ת משנה שכיר (ח"ב סי' רי"ז) שלא ניחא לי' לפרש בהרמב"ם כהרש"ש, משום שהק' ע"ז שאם הדין מחייבה להקדים נר חנוכה למה תתקוטט עמו אשתו ע"ז, דכיון שאינה מחויבת בנר שבת אינו נופלת בכשלונו העבירה לומר שלא נזהרה בהדלקת נר שבת. ועל כן פירש דברי הרמב"ם כמו לפי' רש"י, והיינו דכשישב בחשך ואפילה יצטער ולא יהיה לו שמחה עם אשתו.

ומטעם זה מסיק, דבשלמא לפי' רש"י מיירי דוקא בנר שבת, ולא בימות החול כשאין לו אלא נר א', משום דלא חשו לכך שבני ביתו ישבו בחשך רק בשבת משום כבוד שבת, כמ"ש המרדכי, אבל לפי' הרמב"ם שהוא משום שלום ביתו, לא שייך לחלק בין חול לשבת, גדול השלום בין איש לאשתו נאמר אף בימות החול, וגם בחול אם אין לו אלא נר א', לא ידליק נר חנוכה וישתמש עמו לביתו, כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, וסיים ע"ז שהוא דין חדש עיי"ש.

והנה אם לדין יש להקשות על דבריו, דא"כ שאינו אלא משום שלא ישבו בחשך ואין החשש משום קטטה, איך השוה הרמב"ם דין זה להא דהשם נמוח לעשות שלום בין איש לאשתו, הלא התם משום קטטה נגעו בה, וע"ז דוקא מצינו שהקיל הקב"ה בכבודו, אבל אין זה דמיון למה שהקילו חכמים לדחות נר חנוכה - אף בחול - כדי שישב עם אשתו בסעודה לאור הנר *.

עוד יש לדקדק דברמב"ם גופי' יש להוכיח דמיירי בשבת דוקא, מדכתב נר ביתו ונר חנוכה, או נר ביתו וקידוש היום, ומדבסיפא מיירי בע"כ בנר שבת, גם ברישא מיירי בנר שבת ולא בנר של חול.

ולפ"ז נראה פשוט שגם כוונת הרמב"ם הוא על שבת דוקא, ומה שהקשה דא"כ למה תתקוטט עמה על שהיא אינה יכולה להדליק, יש להבין בפשיטות, שצער גדול הוא להאשה אם ימנעו ממנה הדלקת נר שבת, שהוא מן המצות המיוחדת א ואולי דגם הוא כוונתו - אף שאין זה במשמע מדבריו - דכיון שישבו באפילה אפשר שיבואו לידי קטטה.

בעריכת הרב יצחק לויפער
פאר שאלות און הערות אדער צו באקומען דעם גליון
binyan@yeshivanet.com